

tako, da bi se dale včasih na njih kar kovine topiti, akoravno vedó, da vsa vročina nad 80° R. izpuhti in mnogo redilnih in tečnih delov jedil sabo v zrak vzame. Za kuho kake malenkostne stvari včasih tako vročino napravijo, da bi se dala desetkrat večja reč na njej takoj, speči. Tedaj gospodinje, štedite pri peči!

Po „Landw. Zeitg. von u. für Oberösterreich“.

Versko-národne stvari.

Slavnostni govor.

Govoril Ivan Lavrenčič pri „Ciril-Methodijevi svečanosti“ v čitalnici vipavski 8. septembra t. l.

Slavna gospôda! Žalosti topí se srce moje, če se spominjam preteklih časov, ko so si podajali surovi národu našemu. In to trpelo je dolgo! Jedva je opešal divji Hun in Ober, vzdigne se mogočni Grman — sreča mu je prijazna in podvrže si severne Bodrice in Lutice, o katerih ni kmalu niti duha ni sluha. A ko se bliža tudi drugim Slovenom národna smrt, razjasni se nebo in prikažeti se dve svetli zvezdi, oznanovalki zmage nad mnogobrojnimi sovragi. V staroslovanskem Solunu namreč rodila je soproga podpoveljnika cesarske čete Leva deci Metodija in Cirila, katera si je izvolilo nebó, da rešita naše očete. Zato obdari ju duševno bogato. Darovi nebeški razvijajo se krasno; Ciril imenovan je modrijanom in Metodij visokim svetnim dostojanstvenikom. A kmalu čuje se glas: „to ni vaju poklic; da rešita Slovena, je želja moja.“ Hitro zapustita svetni šum in tiha samota v samostanu Olinjskem pripravljata ju na ljuti boj. In ko sta pripravljena, vadita se dejanski: Ciril v Kozarih, Metod v Bolgarih; povsod pridobita si nezvenljivih lavorik. In ravno to je gojilo pogum v srcu svetih bratov in ljubezen Slovenov do rešiteljev svojih. Zato sprejmó ju prijazno in sijajno, vedé namreč, da le ona bodeta jih rešila narodne smrti in širila in utrjevala med njimi predragi svetinji: vero in svobodo.

Vero so sicer uže prej oznanovali ptuji svečeniki latinski in nemški, a sè slabim vspehom. Podučevali so namreč naše očete v jeziku nerazumljivem in nakladali jim davkov in tlako, kar gotovo ni gojilo ljubezni niti do resnic božjih, še manj pa do misijonarjev. In zato ni čuda, če so zavreli duhovi in sè silo pregnali ptujce. A mogočnost Germanije znala je zopet pripeljati glavni steber nadoblasti svoje nad Sloveni v pokrajine naše. Še le ko prideta sveta brata, odkljenkalo jim je za mnogaja leta; ljudstvo jih zapusti in nehoté podati morajo slovó naši domovini. Prične se odslej novo življenje in krščanstvo se ukorenini; in kaj bi se ne, kajti krščanstvo in narodnost, rekel bi, bilo je jedna celota. Bodi si v šoli ali cerkvi, povsod glasili so se glasi domači; da! jezik naš dosegel je še celó toliko časti, da sta ga postavila sveta brata na oltar, to je, vpeljala sta ga v službo božjo, s čemur se ni mogel in se ne more ponašati niti Grman niti Francoz ni Lah. In to bilo je mogoče, kajti jezik slovenski bil je izobražen; imel je pisavo svojo, katero je iznašel Ciril in knjig na kupe, katere sta spisala brata z učenci svojimi.

In narod krščanski izobražen, čutil je težnjo ptujega jarma; zato došla sta jim tudi tù srečno brata solunska — možá, ki nista bila le učitelja prave vere in omike, marveč tudi osvoboditelja Slovenov v oziru svetovnem. Prijateljsko se okleneta voditeljev ljudstva knezov: Kocelja, Rastislava in Svato-

pluka in sè zedinjenimi močmi delujeta ž njimi za blagostanje njihovo. Da so ju zato črtili nemški gospodarji svetni in duhovni, je znano; kot vrane na sokola vržejo se na nju in pikajo ju na desno in levo. Da Metodij mora še celó v ječo in poginil bi tamkaj, če bi ga ne bil rešil slavni Ivan VIII. Ali vse pretrpita rada, da je le trohnela moč ptuja in rastla moč slovanska. Rastla je pa v istini, kajti pod vrlim Svato-plukom dospela je do leta 885., to je, do smrti Metodove do vrhunca.

(Konec prihodnjič.)

Glasbeno slovstvo.

„Slovanska Jeka“, moški in ženski četverospevi in zbori. Slavnemu gospodu dr. Jan. Bleiweisu posvetil skladatelj Fran Gerbič, op. 15. Tiskala Klein in Kovač v Ljubljani.

To je naslov zbirke 19 skladb, 13 v slovenski, 4 v hrvaški, 2 pa v česki besedi obsežajoči, s katero je zopet slovenska naša glasbena literatura lepo obogatena. Gospod Gerbič ni diletant, on je v prvi vrsti umetnik v petji, in tudi kot izučen praški konservatorist veden skladatelj; pustimo toraj na stran jalovo hvalisanje, kakoršno je pri nas pogosto v navadi, in pogledmo na to novo delo z umetnega stališča. Prvi pogled na četverospve nam pové, da je gospod skladatelj srečno zadel struno národnih popevk, posebno pri čveterospvih „Pred slovesom“, „Ljubici pod oknom“, „Želja Slovenca na tujem“, „Na lipici zeleni“ (z lepim samospvom za bariton) in pri hrvaškem zboru „Kolo“. Tu je povsodi fantazija prosta, faktura jasna, postop slehernega glasú gladek, celotni vtis toraj mil, prijeten. Iz obeh ženskih četverospvov postavljamo drugega, namreč „Bčelarja“, zraven s prvim moškim četverospvom na prvo mesto; dobro izpeljan, postane „Bčelar“ sè svojim karakterističnim ritmusom izvrstna številka vsaki „besedi“ ali narodni zabavi. Krepka zbora sta obe „Zdravljici“, posebno veličasten pa je zbor „Slovanski brod“ (besede skladateljeve) z lepo apostrofo na sv. Cirila in Metoda. Poleg teh omenjenih najboljših skladb so druge številke raznega značaja, a tudi razne vrednosti. — Cena tej v prav lični obliki na svitlo dane zbirke je 1 gold. Naročujte si tedaj, častite čitalnice slovenske, te mične napeve in podpirajte slovensko našo glasbeno literaturo!

Književno naznanilo.

Gospodom naročnikom pomožne učne knjige naznam, da se „Prvi poduk“ uže tiska v Ljubljani pri Kleinmayerju in Bambergu, ki ga bosta tudi založila. — Pri tej priliki si usojam priporočati tudi drugo svojo šolsko blagó, katero ponujam po sledečih znižanih cenah, in sicer: pisanke po 1 gold. 15 kr. (na debelo), risanke po 3 gld. in manjše oblike po 2 gld. 50 kr. ter knjige: „domovinoslovje“ (8), „zgodovino“ (10), „zemljepis“ 1. natisa (10), „zemljepis“ 2. natisa (26), „malo fiziko“ (23), „geometrijo“ (24), „gospodinjstvo“ (30), „prirodopis“ (56) in „fiziko s kemijo“ (60).

V Krškem.

Ivan Lapajne.

Obravnave deželnih zborov.

Deželni zbor Goriški

je v 17 dnevih vse opravil, kar je imel opraviti: pretresel proračune in račune vseh raznih deželnih zalogov, obravnaval troje vladinih predlogov — („ribji lov“, „domovinsko postavo“ in „okrajne zastope“), rešil vse

polno peticij in družega več — vse brez najmanjše ne-
všečnosti. Sploh je duh edinosti, vzajemnosti in pravič-
nosti, ki veje v našem zboru med obema narodnostima,
prav tak, kakor bi moral biti povsod v mnogojezični
naši Avstriji in kakoršnega grof Taaffe želi. Če bo ka-
zalo priobčiti kaj pobirkov iz letošnjih razprav, podamo
jih drugi pot; za danes naj povemo le to, da je zbor
dokaj podpore podelil občinam (za ceste in mostove itd.),
dijakom vseučiliščnikom in drugim. Za zidanje kmetij-
ske šole slovenskega oddelka je dovoljenih 22.000 gld.,
laškega oddelka pa 8000 gld. — V soboto 10. dne t. m.
je bila zadnja seja. — V deželni odbor je (na mesto
svetovalca Gorjupa) izvoljen dosednji namestnik nje-
gov gosp. dr. Tonkli in za njegovega namestnika po-
slanec gosp. Faganelj; za namestnika dr. Abramov-
ega pa gosp. Kocijančič. — V končnem govoru
je gosp. deželni glavar vitez dr. Pajer Monriva po-
vdaril delavnost in zmernost deželnih zbornikov in za-
klical „eviva živio“ cesarju. Potem je še dr. Deperis
zahvalo izrekel glavarju in glavar mu odgovoril. In
tako bila je seja in sesija sklenena ob 7¹/₂ uri zvečer.

Deželni zbor Isterski.

Tudi ta zbor v Pazinu, v katerem menda Slovan
nimajo besede, je uže zaključen bil v sei 7. dne t. m.
v katero je iz Trsta prišel ces. namestnik baron de
Pretis menda jako vesel, da v zboru Lahi zvonec nosijo.
— Vladne predloge o ustanovitvi okrajnih zadrug
zbor Istrijski ni odobril, ter le zahteval, da se predru-
gači dozda veljavna občinska postava.

Naši dopisi.

Iz Rusije 24. avg. :: (Konec.) — To leto je psev-
doliberalno časopisje mnogo pisalo o „primirenjiji“ s
Poljaki. Posebno „Golos“ je priobčil nekoliko člankov,
v katerih je položaj poljske narodnosti opisan tako,
kakor da bi Poljakom celó Očenaš po poljski moliti ne
bilo dovoljeno. Neresničnega in naravnost zlaganega je
v „Golosovih“ člankih mnogo, in dokler si bodo Po-
ljaki take advokate v ruskem časopisju najemali, ne
bode iz vsega besedovanja o „primirenjiji“ nič. Poljaki
bi morali najprej sami biti pravični gledé ruske narod-
nosti in za-se terjati samo to, kar jim po pravici kot
narodu gre, a potem, pustivši časopisje Hincburga v
nemar, vstopiti v pogajanje naravnost z ruskim narod-
nim časopisjem, katero, marljivo varujoč svojo narod-
nost, ne sega na tujo. — Tako, na priliko, Katkov v
„Mosk. Vedom.“ šte. 208. od 29. julija (10. avgusta)
piše tako-le: „Katoliška cerkev, kakor vse druge pri-
nas priznane vere, ima polno svobodo v svoji sferi. Res
je sicer, da v Rusiji je država v tesni zvezi s pravos-
lavno cerkvijo; al „zveza“ ni „jedinakovost“; Rusija
ni cerkev, in pravoslavna cerkev ni Rusija. Vsacemu
je dovoljeno želeči, da bi vsi državljani ene in iste dr-
žave bili tudi ene in iste vere, al s tem še ni rečeno,
da je treba to terjati; terjati tega ni mogoče, želja ni
neobhodnost, in država, ki ne želi sama sebi in svojim
interesom in tadaj tudi nobeni cerkvi, katero je vzela
pod svojo ohrano, škoditi, se ne more s silo mešati
v verske stvari. Dolžnost države je varovati, ne pa za-
tirati svobode vesti, in pri tem gledati na to, da bi se
z vero ne zvezavalo kaj tacega, kar na eni strani nima
nič občega z vero, na drugi strani pa je protivno in
sovražno državi in njenim zakonom. Ne morem si kaj,
da bi pri tej priliki ne omenil davnega spora o tem,
da bi se dopustil v zahodnem kraju v službo božjo ruski
jezik za Ruse, kateri so bili ob času poljskega gospod-
stva odtrgani od pravoslavne vere, pa kot „hlopci“ so

vendar ostali po narodnosti „Rusi“. Kakor je znano,
ritualni jezik katoliške cerkve je latinski, al v dopolni-
teljne dele katoliške službe Božje se dopušča narodni
jezik: so molitve, kakor tudi propoved (pridiga) v na-
rodnem jeziku. Vprašanje je bilo: je li dopustiti za
katoliške Ruse raba ruskega jezika v tistih delih službe
Božje, v katerih se po pravilih katoliške cerkve dopušča
narodni jezik? Na to vprašanje je bil dan odgovor:
„Ne, ne, tega ni dopustiti“ od dveh strani, od polj-
ske in od ruske. Poljski patrijoti, kateri sicer nimajo
nikake pravice, vmešavati se v prašanje, v katerem je-
ziku hoté katoliški Rusi moliti, vendar ne hoté dopustiti
ruskega jezika za Ruse v katoliško službo Božjo, in
sicer iz političnih ozirov; oni smatrajo katoliško cerkev
v Rusiji kot narodno-poljsko ustanovo; ruski gorečneži
pa ne dopuščajo ruskega jezika v katoliško službo Božjo
iz strahu, da bi jim kdo katoliške cerkve ne zmešal s
pravoslavno. Oj, koliko bolj modri so Poljaki!

Kar tukaj Katkov piše, je res; o tem so se mnogo
prepirali, in proti privolitvi katoliškim Rusom po ruski
moliti, so Poljaki poslali v Rim znani protest; al kar
je „Golos“ trdil, da namreč Poljakom ne dovoljujejo po
poljski moliti, to je grda laž.

Aksakova „Rusj“ v št. 39. od 8. (20.) avgusta
je prinesla prekrasen članek kot odgovor liberalnim
čencam in lažem „Golosu“ o spravi s Poljaki, v kate-
rem je jasno in določno rečeno, da, kakor hitro bodo
Poljaki pošteno pripoznali rusko narodnost tam, kjer je
ruska narodnost, — kakor hitro bodo prenehali terjati
za-se rusko „Ukrajno“ in Belorusijo — kakor hitro bodo
začeli za-se terjati samo tisto, kar jim po pravici
gré, kar je „etnografično“ poljsko, potem ne bode ni-
kake zapreke več za mir in spravo. Al, kakor je vidno
iz poljskega časopisja, posebno iz gališkega in
poznanskega, je do take sprave še daleč; Poljaki
sezajo še daleč čez „etnografične“ meje. Ne samo v
časopisih, temuč tudi v drugih plodih svojega „uma“
oni kažeje tako mržnjo do ruske narodnosti, da o kaki
pravi njihovi spravi niti misliti ni mogoče. Vzemite v
roke poljsko šolsko L. Gaultierovo knjigo „Geogra-
fia powszechna, wydanie osme“. Na str. 88. te povšečne
geografije je rečeno: „Učena preiskavanja so dokazala,
da Rosijani ali Moskali niso slavjanskega plemena, ne
kavkazke rase, ampak azijske mongolske, in da so
oruseli še le potem, ko so si podvrgli Slavjane. Treba
je tedaj razločevati Rosijane od Rusinov in ne
imeti jih za isto pleme.“ Na strani 89. pa je rečeno:
„Pravoslavna cerkev ali shizma je cerkveno občestvo,
kateremu načelnik je konstantinopoljski patrijarh. K
tej cerkvi se prištevajo Grki, Srbi, Moldovalahi in ne-
kateri turški Slavjani. Načelnik ruske cerkve pa ni
konstantinopoljski patrijarh, ampak car, in tedaj ruska
cerkev je cesaropapizem ali shizma v shizmi“.

Take bedarije vtepajo Poljaki v šolah po vsi
Galiciji ne samo svojim, ampak tudi ruskim otrokom v
glave, dasiravno dobro vedó, da ruski car je tako malo
papež ruske cerkve, kakor malo je rimski papež kralj
poljskega kraljestva!*)

Iz Maribora 10. sept. (Naša vinska letina; nadloge
vinorejcev in njihove nade na rudarsko družbo za av-
strijsko-planinske dežele; ozir na deželni zbor kranjski.)
Po naših goricah klopočejo klopotci in prepevajo čirički
v veselo znamenje, da se grozdje po vinogradih sem ter
tje uže izdatno meca. Le nekako preveč nejednako se

*) Topla zahvala našemu velečenjenemu gosp. dopisniku,
da nam tako temeljito kaže resnico, od kod žalibog oni ne-
prestani razpor med Poljaki in Rusi in ono vedno natolcevanje
Rusov, da preganjajo katoliško vero na Ruskem.